

VALLIJA DAMBE
(26. 05. 1912–15. 10. 1995)

Vallija Dambe dzimusi Rīgā 1912. gada 26. maijā (pēc vecā stila – 13.maijā) strādnieku ģimenē un, neskaitot evakuācijas gadus agrā bērnībā, Pirmā pasaules kara dēļ, Rīgā nodzīvojusi visu mūžu. Viņas vecāki pāris gadu pirms Vallijas piedzimšanas pārcēlušies uz Rīgu no Blīdenes pagasta Zemgalē.

Skolas gaitas Vallija sākusi pēc atgriešanās no bēgļu gaitām, no 1921. līdz 1927. gadam mācoties Rīgas 2. pamatskolā, ko pabeigusi ar gandrīz tikai teicamām atzīmēm. Seko mācības Rīgas pilsētas 2. ģimnāzijā, kas absolvēta 1931. gadā ar ļoti labām sekmēm. Un tā paša – 1931. – gada rudenī Vallija iestājas Latvijas Universitātes Filozofijas un filoloģijas fakultātes Klasiskās filoloģijas nodaļā, kuru 1941. gadā pabeidz ar izcilību (studijas ieilgušas, jo ne vienmēr fakultāte spējusi nodrošināt lekcijas nepieciešamajos priekšmetos). Taču pēc pāris mēnešiem sākas karš, un kara gados iztika joprojām jāpelna ar privātskolotājas un korektores darbu.

1944. gada decembrī V. Dambe, lai papildinātu zināšanas baltistikā, vēlreiz iestājas Universitātē, šoreiz – Latviešu valodas un literatūras nodaļā. 1946. gada 1. jūlijā Vallija uzsāk darbu jaundibināmajā Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā, vispirms Literatūras daļā, kā jaunākā zinātniskā līdzstrādniece. Literatūras daļā viņa strādā līdz 1951. gada 31. martam. No 1945. līdz 1949. gadam Vallija strādāja arī par latīņu valodas skolotāju 2. vidusskolā; apvienot divus darbus un mācības augstskolā nebija iespējams, tāpēc atkārtotās studijas Vallija pārtrauc.

V. Dambes darbs valodniecībā un līdz ar to viņas līdzdalība vārdnīcas *Latvijas PSR vietvārdu* tapšanā sākusies 1951. gada 1. aprīlī, kad akadēmiķis Jānis Endzelīns pieņēmis Valliju par palīgu darbā ar vietvārdiem. Viņas nopelns Latvijas vietvārdu vārdnīcas sakarā ir gan pirmo divu sējumu rediģēšana un papildināšana, gan šīs ieceres uzturēšana pie dzīvības turpmāko gadu laikā – viss, ko viņa ir darījusi gan kā vietvārdu vākšanas organizētāja un Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkas veidotāja, gan arī kā vārdnīcas turpmāko sējumu teksta daļas autore. Kad jau trešajā gadu tūkstoši iznāca trīs *Latvijas vietvārdu vārdnīcas* sējumi (2003, 2006, 2010, aptverot vietvārdus, kas sākas ar *P-*), katrā no šiem sējumiem bija iekļautas V. Dambes autordāļas (2003. gadā izdotā sējuma *Paaglis- – Piķu-* autorība pilnībā pieder Vallijai). Tādējādi V. Dambes darbība Latvijas vietvārdu izpētē un leksikogrāfiskajā sistematizācijā, aizsākusies 1951. gada visnenopietnākajā datumā, vismaz simboliski iesniegusies arī 21. gadsimtā.

Latvijas vietvārdu vārdnīcas sējumi noteikti būtu tapuši daudz straujākā tempā, ja vien starplaikā V. Dambes un viņas tuvāko līdzstrādnieku galvenie pūliņi vairāk nekā desmit gadu garumā nebūtu veltīti Jāņa Endzelīna *Darbu izlases* sagatavošanai – sastādīšanai, rediģēšanai, korektūru lasīšanai. Šā izdevuma 1. sējums iznāca 1971. gadā, pēdējais (reāli – sestais, formāli – 4. sējuma 2. daļa) – 1982. gadā; lielāko daļu šā izdevuma sastādīšanas un rediģēšanas darba paveica Vallija.

1963. gadā V. Dambe par darbu kopumu *Pētījumi Latvijas PSR toponīmikā* ieguva filoloģijas zinātņu kandidāta grādu, 90. gadu sākumā nostrificēta par filoloģijas doktori. V. Dambes nozīmīgākie valodnieciskie raksti „Vietvārdu vākšana un pētīšana Latvijas PSR” (1954), „Blīdenes vietvārdi kā pagātnes liecinieki” (1959), „Zemgalisko izlokšņu intonācijas” (1960), „Saknes *bal(i)-, pal(i)-* (skaņu mijā) ar slapjas vietas nozīmi vietvārdos” (1972) u. c., apkopotī 2012. gadā izdotajā V. Dambes *Darbu izlasē*. Vērtīgs toponīmisks materiāls iekļauts V. Dambes sastādītajā grāmatā *Latvijas apdzīvoto vietu un to iedzīvotāju nosaukumi* (1990). Cita

starpā, V. Dambe viena no pirmajām aizstāvējusi viedokli par senkuršu valodas piederību pie rietumbaltu valodām

Par Valodas un literatūras institūta vecāko zinātnisko līdzstrādnieci V. Dambe strādāja līdz 1986. gadam; pēc aiziešanas pensijā vēl aktīvi darbojās valodniecībā līdz 1990. gadam.

Vallija Dambe aizgāja mūžībā 1995. gada 15. oktobrī, apglabāta Rīgā, Pirmajos Meža kapos.